

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ"

Всеукраїнська науково-практична конференція

**«Медіаграмотність: нові технології та інструменти
протидії дезінформації в епоху штучного інтелекту»**

30 жовтня 2025

Національний університет «Одеська юридична академія»

Факультет журналістики

**«Медіаграмотність: нові технології та
інструменти протидії дезінформації в
епоху штучного інтелекту»**

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія»,

30 жовтня 2025 року)

Одеса 2025

Відповідальний за випуск:

Скалацька Олена Віталіївна

– доктор філософських наук, професор, декан факультету журналістики

Національного університету «Одеська юридична академія»

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [наук. ред. В.Колкутіна, упоряд. Ю.Грушевська]. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2025. 79 с.

Матеріали конференції присвячені визначенню перспективних напрямів досліджень медіаграмотності, журналістики й соціальних комунікацій.

Призначається для науковців і викладачів у галузі соціальних комунікацій, а також аспірантів, студентів і широкого кола читачів.

Матеріали публікуються в авторській редакції.

© Національний університет

«Одеська юридична академія», 2025

Назаренко Оксана

МОВА МЕДІА: ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ТА МАНІПУЛЯЦІЯ В
СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ 42

Налівайко Андрій

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ВИКЛИК ДЛЯ ЛОГІКИ Й МИСЛЕННЯ..... 46

Новак Вадим

ТЕХНОЛОГІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ВПЛИВ
НА ГРОМАДСЬКУ ДУМКУ ТА СУСПІЛЬНІ ПРОЦЕСИ 50

Скалацька Олена

МЕДІАГРАМОТНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ
ПРОСТОРІ.....

Слободська Лариса

КРИЗА МОВНОЇ ЕТИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ ВТОРИННІЙ
ТРАВМАТИЗАЦІЇ В ЕПОХУ «ОДНООСІБНОГО» МЕДІА:
УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ 59

Стекольников-Кукін Андрій

ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ: ПІДВИЩЕННЯ
СТІЙКОСТІ СУСПІЛЬСТВА 64

Тоцький Роман

ДОВІРА ДО МЕДІА В ДОБУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ЯК НЕ
ВТРАТИТИ «ЛЮДСЬКИЙ ГОЛОС» 68

Хаміцевич Марія

ВЕРИФІКАЦІЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОГО КОНТЕНТУ В ІНТЕРНЕТ-
ВИДАННІ «МИКВІСТІ»: МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФАКТЧЕКІНГУ
..... 72

Чабала Уляна

ВИСВІТЛЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ НАРАТИВІВ (МІЖНАРОДНИЙ
АСПЕКТ): ЯК СПОРТ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ У
ПРОПАГАНДИСТСЬКИХ МЕДІА..... 76

Циберман Олександра

АНАЛІЗ КЛАСИФІКАЦІЇ РОЗВАЖАЛЬНИХ І ДЕМОНСТРАЦІЙНИХ
ФОРМ У МАСОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ..... 79

Ципердюк Іван

Назаренко Оксана

МОВА МЕДІА: ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ТА МАНІПУЛЯЦІЯ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Дослідження присвячено аналізу медіадискурсу, зокрема використання прагматичного аспекту та маніпулятивного впливу в сучасному інформаційному дискурсі. Розглянуто різні стратегії медіапрагматики в журналістиці та типи мовних засобів маніпуляції. Саме через вибір слова, структуру речення, інтонаційний акцент формується мовна картина світу в цифровому дискурсі.

Ключові слова: медіадискурс, прагматика, маніпуляція, стратегії, мовні засоби.

The study is devoted to the analysis of media discourse, in particular the use of pragmatic aspects and manipulative influence in modern information discourse. Various strategies of media pragmatics in journalism and types of linguistic means of manipulation are considered. It is through the choice of words, sentence structure, intonational accent that the linguistic picture of the world in digital discourse is formed.

Keywords: media discourse, pragmatics, manipulation, strategies, linguistic means.

Медіапростір на сучасному етапі став основною платформою, де формується суспільна думка, конструюються образи, емоції, цінності. У цій площині українська мова – не просто засіб спілкування чи передання інформації, а інструмент маніпулятивного впливу, формування позиції та етнічної свідомості й ідентичності. Прагматичний аспект мови медіа полягає в тому, що кожне висловлювання має певну мету – переконати, викликати емоцію, спонукати до дії чи навпаки – до бездіяльності[1,с.109 – 110]. В цьому контексті, питання мовної прагматики набуває актуальності й значущості.

У лінгвістиці прагматика розглядає не лише зміст висловлення, а й умови спілкування, комунікативну мету, намір мовця та вплив на слухача. У медійному просторі прагматика виявляється особливо виразно: кожен заголовок має цільову аудиторію, кожен текст має комунікативну установку (інформувати, переконати, викликати емоцію), кожен вибір слова – це акт впливу. Наприклад: «Українські військові звільнили чергове село на

Харківщині» – комунікативна мета – передати факт. А в іншому формулюванні: «На Харківщині тривають запеклі бої, ситуація залишається напруженою» – прагматичний фокус зміщується на емоційне напруження, відчуття тривоги. Обидві фрази можуть бути правдивими, але різний прагматичний ефект, мова медіа потребує усвідомленого вибору форм і слів.

Медіапрагматика в журналістиці реалізується через низку стратегій:

Інформативна стратегія – передати факти без оцінки (характерна для «Суспільного» або BBC News Україна).

Емоційна стратегія – активізувати реакцію аудиторії через почуття страху, гніву, надії, сподівання («Україна вистійть!», «Загроза нових атак»).

Оцінна стратегія – подати власну інтерпретацію події («скандальна заява», «героїчний вчинок»).

Маніпулятивна стратегія – подати частину правди так, щоб сформувати потрібне враження або реакцію. Наприклад: «Україна залишилася без підтримки Заходу» (маніпулятивний заголовок з прихованою прагматичною установкою – посіяти зневіру. Насправді йшлося лише про відтермінування пакету допомоги. «США готують новий пакет підтримки – очікується ухвалення у Конгресі» (Суспільне) – нейтральна інформативна версія того самого факту. Прагматика мови в медіа – це мистецтво впливу через вибір лексики, синтаксису, інтонації та контексту[2].

Маніпуляція – це прихований вплив на свідомість людини з метою змінити її поведінку чи переконання. На відміну від відвертої пропаганди, маніпуляція часто маскується під об'єктивну інформацію[1, с.109]. Мовні засоби маніпуляції можна поділити на кілька типів:

Емоційна лексика – слова з виразним оцінним забарвленням (зрадник, герой, режим, окупант, патріот тощо).

Натяки та припущення – використання форм на кшталт ймовірно, за даними джерел, можливо, що створює ефект недосказаності.

Фреймінг (рамкування) – подання події у певному контексті, який формує оцінку (наприклад, «українські військові обстріляли позиції противника» vs «українські війська відбили атаку окупантів»).

Евфемізми – пом'якшення неприємних фактів («негативні наслідки» замість «поразка»).

Псевдоекспертність – посилення на «аналітиків» чи «джерела», яких не існує.

Ці прийоми створюють ілюзію об'єктивності, але водночас спрямовують думку читача у потрібному напрямку [3].

Український медіадискурс останніх років демонструє тенденцію до усвідомленої мовної етики. Такі видання, як «Суспільне Новини», «Українська правда», «Новинарня», прагнуть до нейтральної лексики, прозорих джерел і перевірених фактів. Проте в соцмережах, телеграм-каналах і блогосфері панує прагматика емоційного впливу.

Отже, українська мова в медіа – це не просто інструмент комунікації, а механізм впливу, конструювання реальності й формування колективної свідомості. Прагматика медійного слова полягає у взаємодії трьох чинників: мовця, тексту й аудиторії. Саме через вибір слова, структуру речення, інтонаційний акцент формується картина світу. Мовна маніпуляція стає можливою тоді, коли аудиторія не усвідомлює прагматичної мети тексту. Тому розвиток мовної медіаграмотності має поєднувати лінгвістичний і технологічний аналіз – вміти розпізнати не лише людину-маніпулятора, а й алгоритм, що є стратегічним завданням української освіти й журналістики.

Адже володіти українською мовою – означає не лише правильно говорити, а й усвідомлювати силу слова, його етичний і смисловий потенціал. І саме від того, як використовують мову, залежить якість інформаційної культури й майбутнє українського суспільства.

Література

1. Назаренко О. М. Політичне інтерв'ю в сучасному медіадискурсі: структура та функції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. № 71. Одеса. 2025. С. 109 – 112*
2. Шевченко Л. *Мова і медіа: новий український дискурс. Київ: КНУ, 2021.*
3. Гриджук О. *Медіаграмотність у цифровому суспільстві. Київ: Академія, 2022.*